

Správa z konferencie „Slovensko v rokoch neslobody 1938-1989“

Martin Kubuš, kubus@saske.sk

Počas 10. – 11. mája 2011 sa v kinosále Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici uskutočnila vedecká konferencia pod názvom *Slovensko v rokoch neslobody 1938-1989 – Veľké udalosti a fenomény rokov 1938-1989 v regiónoch Slovenska*. Jej organizovanie sa udialo pod záštitou troch inštitúcií, a to Katedry histórie Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela (ďalej FHV UMB) v Banskej Bystrici, Múzea Slovenského národného povstania (ďalej SNP) v Banskej Bystrici a Spoločenskovedného ústavu Slovenskej akadémie vied v Košiciach (SVÚ SAV). Toto podujatie malo charakter nepriameho pokračovania ročníkov vedeckých konferencií s názvom *Slovenská republika 1939-1945 očami mladých historikov*. Po desiatich úspešných ročníkoch sa jej organizátori rozhodli ukončiť svoje pôsobenie v ich organizovaní s tým, že ponúkli možnosť svojim mladším kolegom pokračovať v podobnej tradícii, aj keď samozrejme už nie s totožným názvom. Ich ponuku prijali mladí kolegovia z katedry histórie FHV UMB v Banskej Bystrici. Aj napriek tomu, že podujatie zmenilo organizátorov a z časti aj tematické zameranie, úmysel týchto vedeckých stretnutí ostal zachovaný. Cieľom bolo vytvoriť priestor primárne mladej a najmladšej generácii na prezentáciu ich najnovších výsledkov historického výskumu z rozličných aspektov vývoja Slovenska v období ľudáckeho, „ľudovodemokratického“ a komunistického režimu.

Podujatie otvoril jeden z hlavných členov a organizátorov konferencie Mgr. Juraj Lepiš, interný doktorand z Katedry histórie FHV UMB a jeden z bývalých hlavných organizátorov predchádzajúcich ročníkov vedeckých konferencií (už spomínaných ročníkov *Slovenská republika 1939-1945 očami mladých historikov*) PhDr. Martin Lacko, PhD. Po príhovoroch nasledovali dva úvodné príspevky. Prvý pochádzal od Martina Lacka, pracovníka Sekcie vedeckého výskumu Ústavu pamäti národa v Bratislave, s názvom *K otázke hodnotenia obdobia neslobody a totality v slovenských dejinách 20. storočia*, a druhý od Róberta Arpáša z Historického ústavu SAV, pobočka Banská Bystrica, ktorý vystúpil s príspevkom na tému *Žilinská dohoda – vyvrcholenie autonomistického programu alebo krok k štátnej samostatnosti?* Po tejto úvodnej časti nasledovala krátka diskusia a prestávka, po ktorej pokračovala konferencia sekciou s názvom **Politika a spoločnosť**.

V tejto sekcii vystúpilo pred prítomných osem účastníkov. Prvým z nich bol Pavol Sakáč z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorý predniesol svoj štúdiu s titulom *Vplyv udalostí rokov 1938-1939 na život obyvateľov mesta a okresu Zvolen*. Potom sa predstavil Martin Macko z Historického ústavu SAV v Bratislave, ktorý svoj príspevok venoval problematike *Autonómie Slovenskej krajiny v podmienkach okresu Banská Štiavnica*. Po ňom nasledoval Juraj Lepiš z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici s témou *Spoločensko-politická situácia na Hornej Orave a Severnom Spiši v rokoch 1939-1944*. Pred prvou diskusiou a prestávkou vystúpila ešte Milica Majeriková z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici s témou *Národnostná situácia na slovensko-poľskom pohraničí po druhej svetovej vojne*.

Po diskusii a krátkej prestávke vystúpila Milada Jakubecová z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorá hovorila o *Návšteve Jurija Gagarina v Prahe v roku 1961*. Ďalším referujúcim bol Ján Jakubík taktiež z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorý sa venoval problematike *Vysokoškolskí študenti na území Slovenska a slovenská otázka v rokoch 1963-1967*. Michaela Huttmanová z Historického ústavu SAV v Bratislave prezentovala tému *Pôsobenie straníckych mocenských mechanizmov v počiatočnom normalizačnom procese v Michalovciach*. Ako posledný vystupujúci v tejto sekcii sa stal Peter Jašek z Ústavu pamäti národa v Bratislave, ktorý zúčastnenému publiku priblížil problém *Normalizácie a pádu komunistického režimu – sondy do problematiky na príklade okresu Trnava*. Po tomto príspevku opäť

nasledovala diskusia k témam, po ktorej nasledoval záver prvého dňa konferencie.

Druhý deň boli na programe tri sekcie. Prvou z nich bola časť venovaná **Armáde, branným organizáciám a bezpečnostným zločkám**. Ako prvá vystúpila Zuzana Tokárová z Prešovskej Univerzity v Prešove, ktorá poukázala na *Formovanie vybraných zložiek mocensko-represívneho aparátu prvej Slovenskej republiky v rokoch 1939-1941*. Ako druhý v poradí vystúpil Ludomír Molitoris zo Spolku Slovákov v Poľsku v Krakove, ktorý prítomným v sále rozprával o *Slovákoch v Poľsku a ich účasti na protifašistickom odboji*. Ďalšou vystupujúcou bola Lucia Halmová z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorá prezentovala svoj príspevok na tému *Horúce dni na Hornej Nitre po vypuknutí SNP*. Po nej nasledovali príspevky od Antona Hruboňa s názvom *Formovanie a organizácia Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy na území pohronskej župy* a Pavela Mičianika s pomenovaním *Prechod frontu 1944/45 v hornom Novohrade z pohľadu civilného obyvateľstva*. Obaja vystupujúci boli z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Po diskusii a obedňajšej pauze pokračovala konferencia sekciou venovanou **Hospodárstvu a kultúre**.

Oproti iným sekciám bolo zastúpenie účastníkov v tejto časti pomerne malé. Prvým z vystupujúcich bol Martin Kubuš zo Spoločenskovedného ústavu SAV v Košiciach, ktorý vystúpil s referátom zameraným na tému *Likvidácia židovského majetku v Šarišsko-zemplínskej župe*. Po ňom nasledoval Imrich Jenča z Univerzity Cyrila a Metoda v Trnave. Ten účastníkom priblížil problematiku *Slovenského rozhlasu v rokoch druhej svetovej vojny*. Po týchto dvoch referátoch nasledovala diskusia a ďalšia sekcia zameraná na **Cirkev a náboženské skupiny**.

V poslednom bloku prezentácií vystúpil Peter Hudák z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, s príspevkom *Vzťah majority k židovským religióznym stavbám v lokalite Bardejova v rokoch 1938-1989*. Za ním nasledovala Lucia Sotáková z Univerzity Mateja Bela s témou *Nové vlny antisemitizmu v ČSR a ich interpretácia na pozadí procesu s Rudolfom Slánskym v 50. rokoch*. S témou *Slovenský katolícky kruh v Košiciach v rokoch 1938-1945* vystúpila Eva Vanečková z Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. So svojimi prednáškami potom vystúpili Peter Račko, pedagóg z Evanjelickej spojenej školy v Liptovskom Mikuláši s príspevkom *Život evanjelikov v Liptovskom Mikuláši počas 1. Slovenskej republiky* a Matej Oráč z Historického ústavu SAV v Bratislave, ktorý hovoril o téme *Zmeny a perzekúcie na Slovenskej evanjelickej bohosloveckej fakulte v Bratislave v rokoch 1948-1953*. Po jeho príspevku nasledovala diskusia.

Medzi aktívne vystupujúcich členov konferencie patrili aj Marián Mičianik z Múzea SNP v Banskej Bystrici a Radoslav Raffaj z Trnavskej Univerzity, ktorí sa však za svoju neúčast ospravedlnili.

V záverečnej časti tohto stretnutia historikov vystúpili organizátori vedeckej konferencie, Bc. Anton Hruboň, Mgr. Martin Kubuš a Mgr. Juraj Lepiš, ktorí osobne vyjadrili vďaka všetkým účastníkom za ich aktívnu účasť a poďakovanie inštitúciám, akými sú Katedra histórie Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Múzeum Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici a Spoločenskovedný ústav Slovenskej akadémie vied v Košiciach za podporu tohto stretnutia. Organizátori vyjadrili taktiež nádej, že 1. ročník konferencie priniesol očakávané predstavy a zámery, ako aj presvedčenie o tom, že druhý ročník konferencie sa bude konať ešte vo väčšom počte mladých historikov, pre ktorých je konferencia primárne zameraná.

Konferencia pod názvom *Slovensko v rokoch neslobody 1938-1989 - Veľké udalosti a fenomény rokov 1938-1989 v regiónoch Slovenska* organizovaná spomínanými tromi inštitúciami prispela k pokračovaniu stretnutí mladých historikov, ktorí tak majú aj naďalej možnosť verejne prezentovať záujem a výsledky svojho vedeckého výskumu.